

RAASEPORI RAASEPORIN LINNA

KOEKAIVAUS 17.5.2010

Raportin laatija:

Museovirasto

Arkeologian osasto, MJHY

Päivi Maaranen 30.7.2010

Sisälllys:

1. Perustiedot kohteesta

2. Lyhyt kohdekuvaus

3. Kaivaushavainnot

4. Yhteenveto

Liitteet:

- liite 1: sijaintipaikkakartta
- liite 2: skemaattinen kartta kairauspistojen ja koekuoppien sijainnista
- liite 3: valokuvat

1. PERUSTIEDOT KOHTEESTA

TAMMISAARIRAASEPORIN LINNA

PERUSTIEDOT

MJ-tyyppi: kivilinna/raunio
Ajoitus: keskiaikainen, vuodet noin 1370-1553
Lukumäärä: 1
Peruskartta: 2014 07 Snappertuna
Mj. rek nro.: 835 50 0006
Hoitorek. nro.: 999 00 0076

Linnaraunio:

Koordinaatit: x = 6658010; y = 3313300 ; z = 5-7
Koordinaattiselite: linnan keskikoodinaatti, pistemäinen, ykj

Koekaivettu kohta:

Koordinaatit: x = 6658058; y = 3313179; z = 7,5
Koordinaattiselite: paikan keskikoodinaatti, pistemäinen, ykj

Pinta-ala: tarkastetun paikan pinta-ala noin 13 x 7 m², josta kaivettiin 0,7 m² ja joka kairattiin maaperäkairalla (nk. T-piikki) noin 1,5 x 1,5 metrin ruudukkona

Etäisyystieto: Snappertunan kirkolta 750 m etelään

OMISTAJATIEDOT

Alue tai rekisterikylä: Raseborg
Tila: 835-474-1-52 Raseborgs kronoskog
Omistaja: Suomen valtio
Osoite: Museovirasto, PL 913, 00101 Helsinki
Lisätietoja: Museoviraston ja Raaseporin hoitokunnan valvonnassa

MUINAISJÄÄNNÖKSEN HOITO

Hoitosuunnitelma: P. Maaranen 2006
Hoitoraportit: P. Maaranen 2006-2008, M. Pälikkö 2009

2. LYHYT KOHDEKUVAUS

Raaseporin linna sijaitsee korkealla pyöreällä kalliolla, jota aikanaan ympäröi meri joka puolelta. Kallion edustalla on pienempi kohouma, nk. Tallisaari, josta on käynti linnakalliolle siltaa pitkin. Nykyään linnakallio kivimuureineen on tasaisten nurmikenttien ympäröimä. Linna toimii museona ja sen lähetyvillä sijaitsevat Slottnäktens Stuga vuodelta 1893 sekä kesäteatteri. Linnasta pohjoiseen sijaitsee Galgbergetin alue, jossa perimätiedon mukaan sijaitsi hirsipuun paikka Galgbackenilla. Linnan lähetyvillä on myös keskiajalla sijainnut nk. Tunan kauppapaikka, joka jossain aikakauden lähteissä mainitaan myös kaupunkina.

Raaseporin linna perustettiin 1300-luvun lopulla ja sitä rakennettiin vaiheittain sadan vuoden aikana. Nykyisellään nähtävä rakennuskokonaisuus on 1800- ja 1900-luvulla tapahtuneiden restaurointien tulos. Linnakalliolla sijaitsevan linnan kehämuuri on muodoltaan hevosenkenkämäinen ja varsinaiseen päälinnaan liittyy kolme esilinnaa. Suuren pyöreän tornin, nk. rondellin rakentaminen ajoittuu 1400-luvun jälkipuolelle. Linnakallioita on lisäksi aikanaan ympäröinyt paaluvarustus, josta on säilynyt jäänteitä mm. linnakentällä ja Raaseporinjoessa.

Linnan tarkempi rakennusaika ajoittuu ilmeisesti 1370-lukuun, jolloin se rakennettiin Bo Joninpoika Gripin johdolla. Linnan valtaapitävät ovat vaihdelleet käytön aikana ja jossain vaiheessa linna oli jopa merirosvojen tukikohtana. Loistokkainta vaihetta elettiin 1400-luvulla, jolloin Ruotsista karkotettu kuningas Kaarle Knuutinpoika Bonde piti linnassa hoviaan. Raasepori oli aina 1550-luvulle asti Uudenmaan sotilaallinen ja hallinnollinen keskus, jonka tehtävänä oli valvoa Suomenlahden kauppaa ja suojata Suomenlahdelta Karjaalle johtavaa vesireittiä. Linnan aktiivisen käytön historia päättyi vuoteen 1553, jolloin se hylättiin ja linna alkoi rappeutua.

Raaseporin linnan raunioiden vahvistaminen ja katosten rakentaminen ovat turvanneet linnan jäänteiden säilymisen. Kulkusillat mahdollistavat kävijöille helpon liikkumisen linnan tiloissa ja tutustumisen rakenteiden yksityiskohtiin. Linnakentällä sopii levähtää sekä nauttia maisemasta. Linnasta koilliseen sijaitsee hoidettu maisema-alue Galgbacken, jonka läpi kulkee Kärleksstigen-niminen polku Forngården-museoon.

3. KAIVAUSHAVAINNOT

3.1 Kaivauksen aihe

Raaseporin linnasta luoteeseen sijaitsee pohjoismaiden suurin kesäteatteri, jonka toiminnasta vastaa Västnyländska Ungdomsringen r.f.. Kesäteatterin lähellä mäenkumpareen päällä sijaitsee ravintola Slottnäktens Stuga.

Ravintolan viemäri-vesien poistojärjestelmä oli vanhentunut ja ilmeisesti osin rikkoutunut. Viemärijärjestelmä oli uusittava ja uusintatavaksi oli valittu kahvilan ulkopuolelle länteen rakennuksesta upotettava, ajoittain tyhjennystä vaativa jätevesitankki ja uusien viemäriputkien rakentaminen. Lupa viemärijärjestelmän tekoon oli saatu Museoviraston kiinteistöyksiköltä/Sakari Lakka (dnro. 182/304/2010).

Koska suunniteltu maankaivualue sijaitsi merkittävän muinaisjäännöksen välittömässä läheisyydessä ja sen paikalla saattoi olla muinaisjäännökseen liittyviä rakenteita, maankaivualue päätettiin tutkia koekaivauksella ennen viemärijärjestelmän rakennustöitä.

3.2 Kaivaushavainnot

Ravintolarakennuksen länsipuolinen mäki ja rinne olivat ruohon peittämää ja pinnaltaan rikkoutumatonta. Alueella oli vanha betoninen kaksoiskaivo rautaisine kansineen 13 metrin päässä rakennuksesta. Rakennuksesta kaivoihin vievän vanhaa viemäriputken paikkaa ei tiedetty eikä sitä pystytty paikallistamaan. Myöskään kaivoista etelään kohti Raaseporin jokea johtavan purkuputken paikkaa ei tiedetty eikä pystytty paikallistamaan.

Koekaivaus tehtiin yhden päivän aikana 17.5.2010. Kahvilan itäpuoleinen tasanne kairattiin 1,5 metrin ruudukossa rengaskaivojen sekä kahvilan välisellä mäen laen ja ylärinteen alueella. Lisäksi tehtiin viisi 25 x 25 cm koekuoppaa (kuopat 1-4, 6) ja yksi 25 x 50 cm koekuoppa (kuoppa 5) lapiolla. Koekuoppien nurkkaan tehtiin kairapisto alempien kerroksien selvittämiseksi 50 cm saakka koekuopan pohjasta.

Kairauksessa havaittiin alueen länsiosassa nokea multavan maakerroksen alaosassa. Koekuopista kolme tehtiin nokisen maan alueelle (koekuopat 1, 5 ja 6). Lisäksi tehtiin koekuopat lähemmäs kahvilaa ja vanhaa viemäriä multavan maan alueelle (koekuopat 2, 3 ja 4).

Koekuoppien 1, 5 ja 6 alueella kairattiin erikseen vielä metrin ruudukossa 2 x 2 neliön alue koekuoppien antaman tiedon täydentämiseksi. Kairaustuloksina havaittiin nokisen ja kivisen maan keskittyvän rinteessä havaittavan loivalle terassille koekuoppien läheisyyteen.

Alueelta ei laadittu mittatarkkaa yleiskarttaa. Koekuopat valokuvattiin, mutta voimakas aurin-
gonpaiste häytti valokuvausdokumentointia. Koekuopista dokumentoitiin kerrospaksuudet ja poimittiin talteen löydöt. Löytöjä ei säilytetty raportointivaiheen jälkeen.

3.2.1 Koepistot

Kuoppa 1.

Kuoppa kaivettiin 13 metrin päähän rakennuksesta itään ja 3 metrin päähän vanhoista betonisista rengasviemärikaivoista etelään. Kuopasta voitiin havainnoida seuraavat maakerrokset pinnasta pohjaan: 10 cm multa, 10 cm hiekan ja mullan sekainen kerros, 3-5 cm hiiltynyt kerros, missä hiiltä, pieniä palaneen laastin muruja (2 kpl) sekä runsaasti rautanauvoja ja rautavartaan katkelmia (141 g), alinna harmaa puhdas savi. Rautanauulat olivat erittäin korrodoituneita ja niiden joukossa oli mahdollisesti sekä teollisia että sepän tekemiä nauvoja. Multakerroksesta löytyi yksi pieni tiilenpala 1 x 1 x 0,1 cm ja noin 1,5 x 2 x 0,3 cm pala jonkinlaista levyä (Petro Pesonen, Museovirasto) tai keramiikkaa (Markku Heikkinen, Helsingin kaupungimuseo). Levyssä on ohutta viivakoristetta yhdessä laidassa.

Kuoppa 2.

Kuoppa kaivettiin 1,5 metrin päähän rengaskaivoista luoteeseen ja 1 metrin päähän koekuopasta 1 koilliseen. Kuopasta voitiin havainnoida seuraavat maakerrokset pinnasta pohjaan: 20 cm hyvin kivinen multa, alla puhdas harmaa savi. Ei löytöjä.

Kuoppa 3.

Kuoppa kaivettiin 9 metriä rakennuksesta länteen ja 4 metriä koekuopasta 1 itään. Kuopasta voitiin havainnoida seuraavat maakerrokset pinnasta pohjaan: 20 cm multaa, 20 cm mullan ja savensekasta maata, alinna siltin ja saven sekainen pohjamaa. Ei löytöjä paitsi yhtä hiilenpalaa.

Kuoppa 4.

Kuoppa kaivettiin viiden metrin päähän rakennuksen seinästä ja 8 metrin päähän vanhoista rengaskaivoista. Kuopasta voitiin havainnoida seuraavat maakerrokset pinnasta

pohjaan: 40 cm multaa, missä seassa laastinpaloja 2 kpl (50 g) ja yksi korrodoitunut rautanaula (14 g), 5 cm siltinsekainen savi, alinna hiekansekaista savea sekoittuneena.

Kuoppa 5.

Kuoppa kaivettiin metrin päähän kuopasta 1 etelään vain 10 cm syvyyteen. Kuopasta paljastui isoja kiviä kiveyksenä, joiden välissä sekä päällä oli noen ja hiilen sekaista multaa ja palaneen kiven murskaa. Kiveyksen alla oli kairattaessa puhdas savi. Ei löytöjä. Kuoppaa ei kaivettu kiveystä syvemmäksi eikä kiviä poistettu.

Kuoppa 6.

Kuoppa kaivettiin metrin päähän kuopasta 5 itään. Kuopasta voitiin havainnoida seuraavat maakerrokset pinnasta pohjaan 15 cm hiilensekainen multakerros, missä nauloja (29 g) ja laastinpala (21 g), 15 cm multaa, alinna siltinsekainen savi. Naulat olivat korrodoituneita mutta selvästi tehdastekoisia. Maa kuopassa oli melko kivistä ja hankalaa kaivaa.

3.2.2 Kaivaustulosten kooste

Koekaivauksessa havaittiin nokisen maan alue tutkitun alueen länsiosassa sekä kairauksen avulla. Muualta koepistoissa tuli vain multaa ja pohjamaata. Merkkejä ihmistoiminnasta oli erittäin vähän lukuun ottamatta länsiosan nokista maata.

Koekuopista 1, 5 ja 6 tehtyjen havaintojen perusteella alueella oli erittäin naulaisen hiiltyneen puurakenteen jäännöksiä sekä jonkinlaista kiveystä. Koekuopassa 1 oli hiiltynttä puuta ja nauloja, jotka muodostivat selvän rakenteen jäänteiden. Lisäksi löytyi yksi tiilenpala, laastin muruja ja keramiikan pala tai levyn palanen, joka on uudelta ajalta. Koekuopassa 5 oli matalaa isoista kivistä koostuvaa kiveystä, jonka alla oli puhdas pohjamaa. Kiveys oli hiilimuruksen mullan peittämää. Koekuopassa 6 oli myös hiilimuruista multaa ja siitä löytyi useita nauloja sekä laastinmuruja. Lisäksi kuopasta löytyi osittain hiiltymättä jääneen puun palanen.

Multavan maan alueella tehdyissä koekuopissa 2 ja 3 oli vain puhdasta multaa ja pohjamaata. Koekuopassa 4 oli puhtaassa mullassa seassa yksi rautanaula ja hieman laastinpaloja.

4. YHTEENVETO

Ennen kaivausta tutkittavan alueen maakerrosten ja mahdollisten vanhempien rakenteiden oletettiin häiriintyneen laajalti aiemmissa viemäröinti- ja likakaivorakennustoissa. Koekaivauksen yhteydessä havaittiin, että häiriytyminen on ollut vain paikallista ja että alueella on säilynyt merkkejä erilaisesta ihmistoiminnasta.

Tutkitun alueen länsireunassa on koekuopituksen ja kairauksen perusteella ollut jonkinlainen runsain nauloin koottu puurakenne tai sen jäännös, joka on palanut ja joka on tasattu maanpinnalle sekä peitetty myöhemmin mullalla. Mullalla peittäminen on voinut tapahtua palon yhteydessä tai myöhemmin 1960-luvulla viemärijärjestelmää tehdessä. Hiiltynyt puurakenne on säilynyt vain hyvin pienellä alueella koekuopassa 1 ja sen ympäristössä. Muualta rakenne on tuhoutunut. Havaittu kiveys koekuopassa 5 saattaa liittyä rakennelman lattiarakenteisiin. Puurakenteen ajoitus vaikuttaa naulojen runsauden, tyyppin ja keramiikan tai levyn palan perusteelta sijoittuvan uuteen aikaan.

Muualta tutkitulla alueella on tasattu puhdasta peltomultaa ja sen alla puhdasta pohjamaata. Peltomulta oli pääosin kivetöntä.

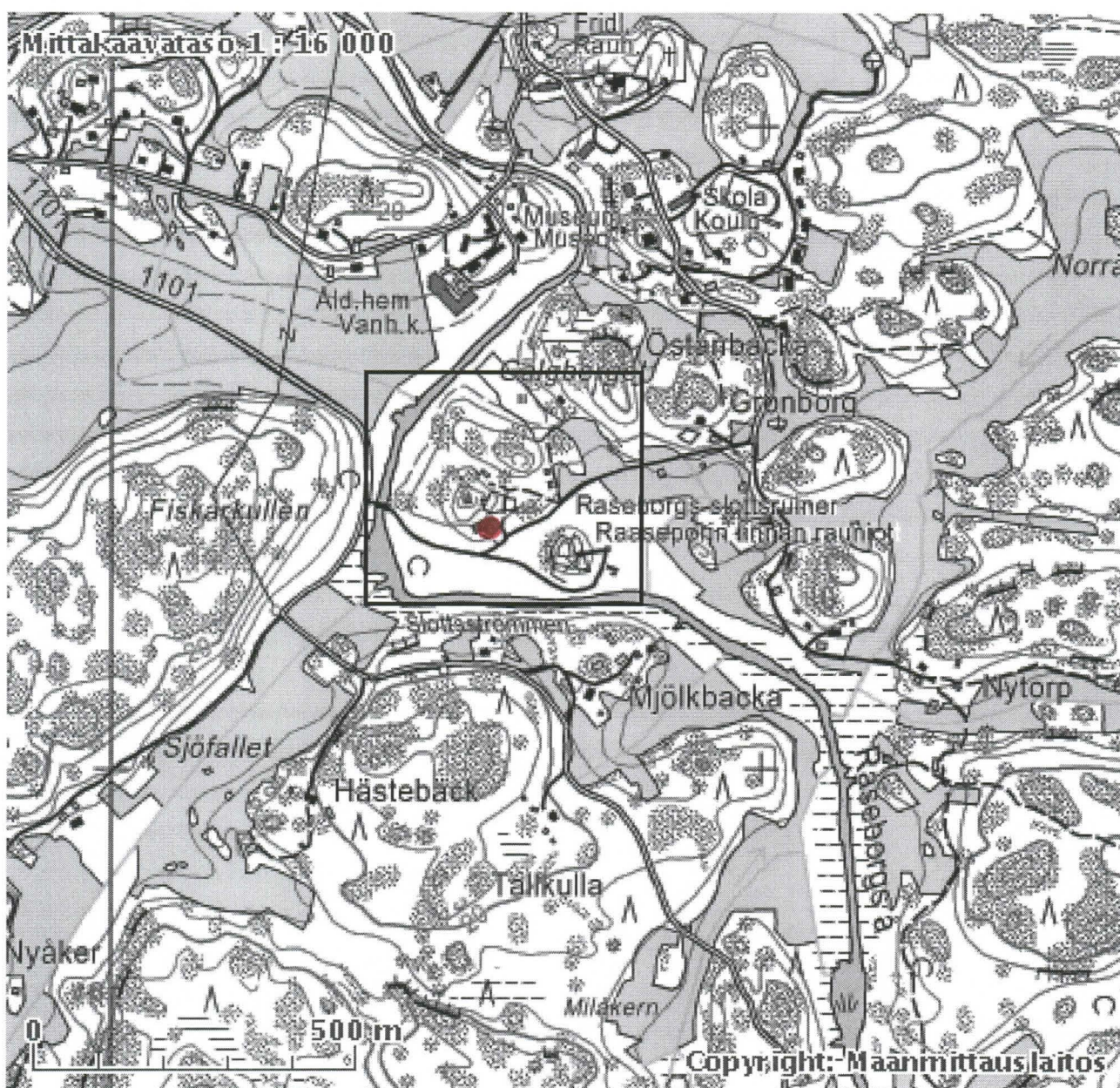
Koekaivaustulosten perusteella alueella todettiin voitavan kaivaa viemärijärjestelmää varten tarvittava, noin 3 x 3 metrin kuoppa säiliölle ja siihen tarvittava viemäriputki kahvilalta säiliölle suunnitellun mukaan. Viemäriputki suositeltiin sijoitettavaksi vanhasta kaksoisviemärikaivosta itään kahvilaan päin, jolloin koekaivauksessa havaitut rakenteet voivat säilyä edelleen maan alla.

Helsingissä 30.7.2010

Päivi Maaranen

Liite 1. Sijaintipaikkakartta

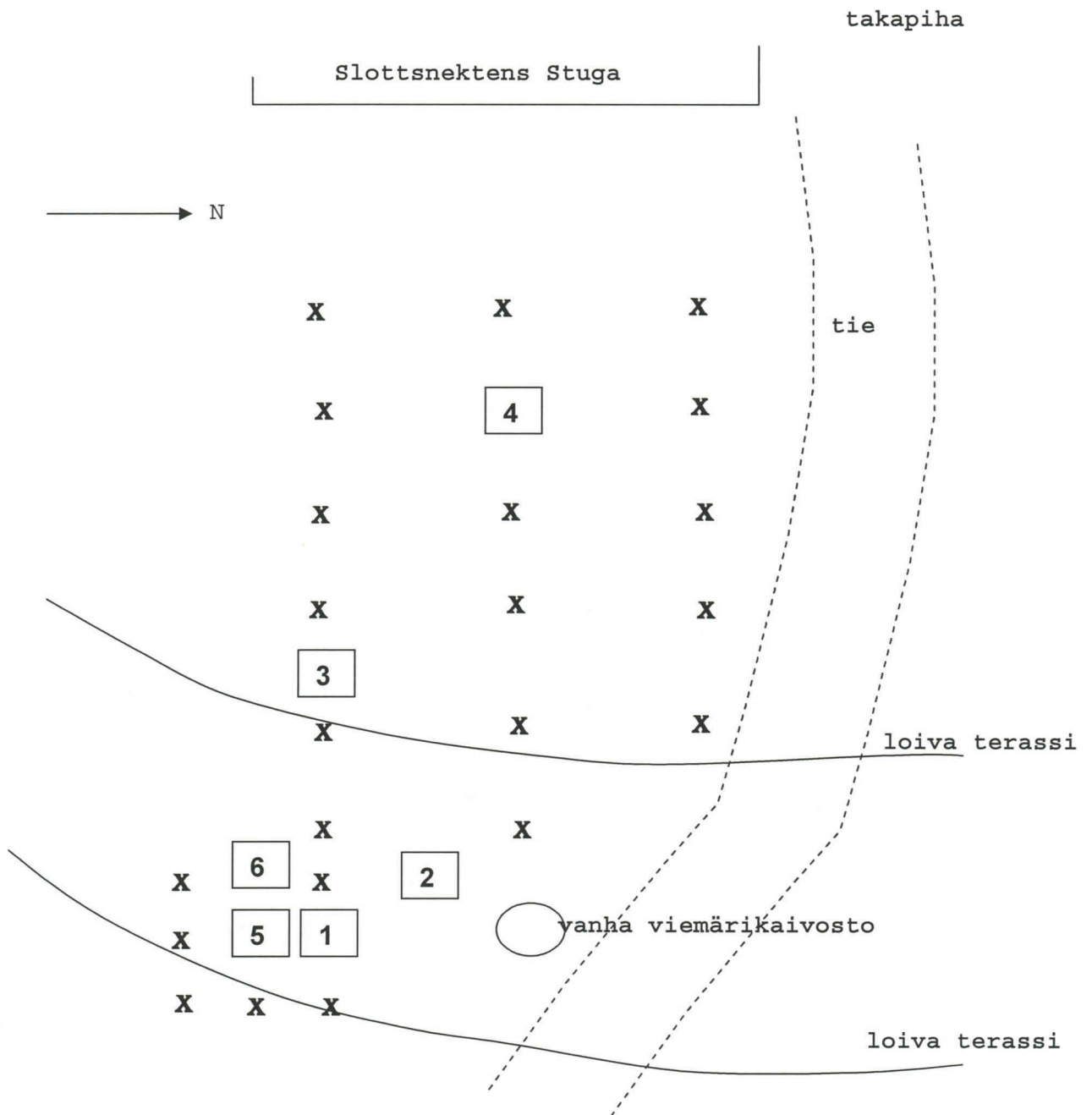

Karttapaikka-palvelu

Raaseporin linna ympäristöineen rajattu mustalla neliöviivalla

Kaivauspaikka merkitty punaisella pisteellä.

Liite 2. Skemaattinen kartta kairauspistojen ja koekuoppien sijainnista

Kenttäkartta, ei mittatarkka.

Karttaselitykset:

x = kairauspisto

□ = koekuoppa

Liite 3. Valokuvat

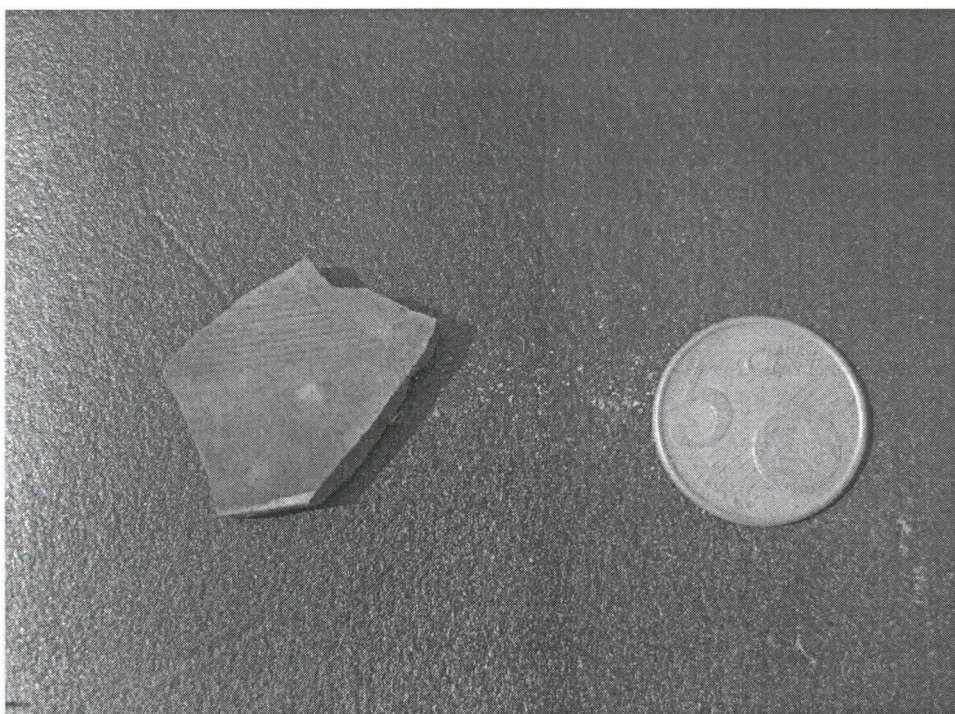
Kuva 1. Yleiskuva koekaivausalueesta. Kuvattu lännestä.

Kuva 2. Koekuoppa 1. Kuvattu lännestä.

Kuva 3. Koekuoppa 5. Kuvattu lännestä.

Kuva 4. Koekuopasta 1 tullut keramiikan tai levyn palanen.

KAIVAUS (koekaivaus)

RAASEPORI RAASEPORIN LINNA

PERUSTIEDOT

MJ-tyyppi: kivilinna/raunio
Ajoitus: keskiaikainen, vuodet noin 1370-1553
Peruskartta: 2014 07 Snappertuna

Linnaraunio:

Koordinaatit: $x = 6658010$; $y = 3313300$; $z = 5-7$
Koordinaattiselite: linnan keskikoodinaatti, pistemäinen, ykj

Koekaivettu kohta:

Koordinaatit: $x = 6658058$; $y = 3313179$; $z = 7,5$
Koordinaattiselite: paikan keskikoodinaatti, pistemäinen, ykj

Pinta-ala: tarkastetun paikan pinta-ala noin $13 \times 7 \text{ m}^2$,
josta kaivettiin $0,7 \text{ m}^2$ ja joka kairattiin T-piikillä
noin $1,5 \times 1,5 \text{ m}$ ruudukossa

Etäisyystieto: Snappertunan kirkolta 750 m etelään

Kaivauksen tyyppi: koekaivaus
Kaivauksen suorittaja: P. Maaranen, FL

Tutkimuskustannukset: Museovirasto, muinaisjäännösten hoitoyksikkö

Kaivausaika: 17.5.2010

Tutkimusraportti: laatiminen kesken/Päivi Maaranen

Tutkimuksen kuvaus:

Raaseporin linnasta luoteeseen sijaitsee kahvila Slottssnektens stuga. Kahvila viemärijärjestelmä on vanhentunut, ehkä vaurioitunut ja ympäristöä kuormittava. Koska rakennuskohta sijaitsee merkittävän muinaisjäännöksen välittömässä läheisyydessä ja sen suoja-alueella, paikan koekaivaus ennen viemäritöitä oli perusteltua tehdä mahdollisten ennestään tuntemattomien muinaisjäännöksiä selvittämiseksi. Koekaivaus tehtiin yhden päivän aikana. Kahvilan itäpuoleinen tasanne kairattiin $1,5 \text{ m}$ ruudukossa. Lisäksi tehtiin viisi $25 \times 25 \text{ cm}$ koekuoppaa ja yksi $25 \times 50 \text{ cm}$ koekuoppa lapiolla.

Kaivaushavainnot ja löydöt:

Kairauksessa havaittiin alueen länsiosassa nokea multavan maakerroksen alaosassa. Muualta koepistoissa tuli vain multaa ja pohjamaata. Merkkejä ihmistoiminnasta oli erittäin vähän lukuun ottamatta länsiosan nokista maata.

Koekuopista kolme tehtiin nokisen maan alueelle (kuokuopat 1, 5 ja 6). Lisäksi tehtiin koekuopat lähemmäs kahvilaa ja vanhaa viemäriä multavan maan alueelle (koekuopat 2, 3 ja 4).

Nokisen maan alueella tutkitun alueen länsiosassa havaittiin olevan erittäin naulaisen hiiltyneen puurakenteen jäännöksiä sekä jonkinlaista kiveystä. Koekuopassa 1 oli hiiltynttä puuta ja nauvoja, jotka muodostivat selvän rakenteen jäänteiden. Lisäksi löytyi yksi tiilenpala, laastin muruja ja keramiikan pala, joka on mahdollisesti uudelta ajalta (Markku Heikkinen, Helsingin kaupunginmuseo). Koekuopassa 5 oli matalaa isoista kivistä koostuvaa kiveystä, jonka alla oli puhdas pohjamaa. Kiveys oli hiilimuruksen mullan peittämää. Koekuopassa 6 oli myös hiilimuruista multaa ja siitä löytyi useita nauvoja sekä laastinmuruja. Lisäksi kuopasta löytyi osittain hiiltymättä jääneen puun palanen.

Multavan maan alueella tehdyissä koekuopissa 2 ja 3 oli vain puhdasta multaa ja pohjamaata. Koekuopassa 4 oli puhtaassa mullassa seassa yksi rautanaula ja hieman laastinpaloja.

Yhteenvedon voidaan todeta, että tutkitun alueen länsireunassa on kuopituksen ja kairauksen perusteella paikalla ollut jonkinlainen runsain nauloin koottu puurakenteen jäänteet, joka on palanut ja jonka jäänteet on tasattu maanpinnalle sekä peitetty myöhemmin mullalla. Mullalla peittäminen on voinut tapahtua palon yhteydessä tai myöhemmin 1960-luvulla viemärijärjestelmää tehdessä. Hiiltynyt puurakenne on säilynyt vain hyvin pienellä alueella koekuopassa 1 ja sen ympäristössä. Muualta rakenne on tuhoutunut. Ajoitus vaikuttaa naulojen runsauden, tyyppien ja keramiikanpalan perusteella sijoittuvan uuteen aikaan. Muualla tutkitulla alueella on tasattu puhdasta peltomultaa ja sen alla puhdasta pohjamaata. Peltomulta oli pääosin kivetöntä.

Koekaivaustulosten perusteella alueella voidaan kaivaa viemärijärjestelmää varten tarvittava noin 3 x 3 metrin kuoppa säiliölle ja siihen tarvittava viemäriinjo kahvilalta säiliölle suunnitellun mukaan. Viemäriin säiliö on suositeltava sijoittaa nykyisestä viemärikaivosta itään kahvilaan päin, jolloin havaitut rakenteet voivat säilyä maan alla.

Liite 1: karttaliite

Kansalaisen karttapaikka/MML

Kaivauspaikka merkittynä kartalle sinisellä pisteellä.

Liite 2: koordinaattiliite:

ETRS89 koordinaattijärjestelmän tasokoordinaatit ja maantieteelliset koordinaatit

Koordinaatisto	N / lat	E / lon
ETRS-TM35FIN -tasokoordinaatit	6655263.000	313086.000
ETRS-TM34 -tasokoordinaatit	6653485.734	647752.658
ETRS-GK _n -tasokoordinaatit	6653240.728	24480398.061
	59.99206447	23.64879378
ETRS89 maantiet. koord. (~WGS84)	59° 59.524'	23° 38.928'
	59° 59' 31.432"	23° 38' 55.658"

Kartastokoordinaattijärjestelmän (KKJ) tasokoordinaatit ja maantieteelliset koordinaatit

Koordinaatisto	N / lat	E / lon
KKJ:n peruskoordinaatisto	6653380.838	2480575.514
KKJ:n yhtenäiskoordinaatisto	6658058.430	3313179.477
	59.99193443	23.65199198
KKJ maantieteelliset koordinaatit	59° 59.516'	23° 39.12'
	59° 59' 30.964"	23° 39' 7.171"

Karttalehdet pisteessä

TM35-lehtijako	K4222A
Yleislehtijako	201407
Pelastuspalveluruutu	19N4C2